

dr hab. n. o zdr. Anna Włoszczak-Szubzda, prof. WSEI
Wydział Nauk o Człowieku
Wyższa Szkoła Ekonomii i Innowacji
w Lublinie

Lublin, 26.05.2020r.

Recenzja
Rozprawy Doktorskiej
magistra Adama Stanisława Minkowskiego
pod tytułem
„Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w racjonalizacji opieki
długoterminowej nad osobami starszymi na podstawie badań przeprowadzonych w
województwie wielkopolskim w latach 2008 – 2018”

przygotowanej pod opieką:
dr hab. n. med. Andrzeja Wojtyły, prof. PWSZ w Kaliszu

Ocena przedmiotu rozprawy

Rosnąca globalna populacja osób starszych to potencjalni użytkownicy/odbiorcy produktów znanych pod nazwą inteligentne technologie informacyjno-komunikacyjne z obszaru zdrowia: telemedycyna, telezdrowie, teleopieka czy gerontechnologia. Badania światowe pokazują, że osoby starsze pragną zachować niezależność życiową i pozostawać we własnych domach. Jednak na przeszkodzie stoją braki personalne wśród opiekunów społecznych (formalnych i nieformalnych). Wsparciem mogłaby być możliwość korzystania w warunkach domowych z usług ICT, tak przez osoby starsze jak i ich opiekunów. Publikacje w tym zakresie podkreślają, że wartością dodaną (poza bezpośrednią kontrolą parametrów zdrowia seniora) jest: zmniejszenie poziomu stresu opiekunów osób starszych, wiedza o lokalizacji podopiecznych, zwiększone poczucie satysfakcji opiekunów, większa ilość czasu wolnego opiekunów nieformalnych czy na koniec zwiększone poczucie bezpieczeństwa seniorów w odniesieniu do swojego środowiska życia. Wartość dodana pojawia się również na poziomie

społeczeństwa: zmniejszenie kosztów opieki zdrowotnej i społecznej, większe możliwości opiekunów formalnych do zapewnienia lepszej opieki, przy jednocześnie większej liczbie seniorów. W ten interesujący, nowatorski i niezwykle niezbędny społecznie nurt badań, włącza się rozprawa doktorska Pana mgr Adama Stanisława Minkowskiego.

Charakterystyka rozprawy

Przestawiona do recenzji praca stanowi monografię. Tytuł pracy jest zgodny z treścią rozprawy.

Łączna objętość manuskryptu to 193 strony (wraz ze stroną tytułową). Manuskrypt zawiera: „wykaz skrótów”, „wstęp” rozumiany przez Doktoranta jako wprowadzenie teoretyczna, gdzie Doktorant omawia opiekę długoterminową jako zadanie polityki społecznej wobec osób starszych, starzenie się społeczeństwa i osób w odniesieniu do sytuacji demograficznej w Wielkopolsce a w tym: politykę społeczną wobec osób starszych - modele, cele i zadania, niesamodzielność osób starszych jako problem polityki społecznej oraz opiekę długoterminową i role opiekunów formalnych i nieformalnych.

Kolejna część rozprawy to „metodologia badań”, w której Doktorant prezentuje problemy badawcze, cele pracy naukowej i hipotezy badawcze, materiały źródłowe i metody badawcze oraz procedury postępowania badawczego. Znajduje się tam jeszcze podrozdział pt. „Zakres pracy”.

W części „wyniki badań”, Doktorant prezentuje wyniki poziomu przygotowania, barier i korzyści ICT w lokalnych podmiotach polityki społecznej, cechy społeczno-demograficzne badanych osób starszych w kontekście wykorzystania narzędzi ICT, korzyści i bariery oraz potrzeby i postawy osób starszych wobec korzystania z ICT.

Dyskusja ma dwa oddzielne rozdziały, pierwszy dotyczy wykorzystaniu ICT w opiece długoterminowej, a w tym organizacji i finansowaniu opieki długoterminowej w modelach polityki społecznej, gerontechnologii i teleopiece, w kontekście racjonalizacji opieki długoterminowej, akceptacji i wykorzystaniu ICT przez osoby starsze wobec wykluczenia cyfrowego. Ten rozdział zawiera jeszcze prezentację modelu akceptacji technologii w kontrze do modelu dyfuzji innowacji na przykładzie smartfona, ocenę przydatności smartfonów dla osób starszych a także prezentację barier i korzyści wynikających z wykorzystania smartfonów w teleopiece.

Drugi rozdział dyskusji dotyczy użyteczności smartfonów w poprawie sprawności osób starszych. Doktorant porównuje wyniki badań własnych z wynikami innych naukowców w takich aspektach jak: Model Human Processor i model warstwowy interfejsu użytkownika, a także znaczenie sprawności narządów zmysłów w interakcji osoba starsza-smartfon, rodzaje i ograniczenia sprawności funkcjonalnej osób starszych, ergonomiczne zasady projektowania interfejsu smartfonów dla teleopieki, znaczenie sprawności funkcjonalnej osób starszych dla projektowania smartfona, koncepcje prototypu smartfona dla osób starszych, uwarunkowania użyteczności, dostępność i przydatność smartfonów dla osób starszych.

Kolejny rozdział rozprawy to „wyniki badań” a w nich: oceny problemów użyteczności smartfona na podstawie heurystyk HN i HS, metody oceny użyteczności telefonów komórkowych i smartfonów, wyniki badań oceny wskaźnikowej użyteczności smartfonów. Dodatkowo w tym rozdziale pojawia się: lista kontrolna, zależna od wykonania zadania przez użytkownika, listy kontrolne niezależne od wykonania zadania przez użytkownika oraz wsparcie interakcji, funkcjonalności użytkowej i ergonomiczności w smartfonach.

Część metodologiczną zamykają wnioski podsumowujące i weryfikacja hipotez. Rozprawa zawiera jeszcze bibliografię oraz streszczenia w języku polskim i angielskim, spisy rycin i tabel oraz aneks, gdzie zawarte jest zestawienie danych empirycznych i kwestionariusze ankiety.

Cytowane piśmiennictwo obejmuje 230 pozycji, polsko i anglojęzycznych, w większości z ostatnich kilku lat.

Ocena formalna rozprawy

1. Rozprawa ma niestandardowy układ formalny. Rozdział nazwany „Wstępem” jest faktycznie wprowadzeniem teoretycznym a wstęp jako taki, znajduje się na stronie 26, w części metodologicznej, pod nazwą „Zakres pracy”. Proponuje, aby przed ewentualną publikacją przenieść go na początek rozprawy, co ułatwi czytelnikowi wstępne rozeznanie w zawartości pracy.

2. Rozprawa nie posiada zestawienia przypisów. System Vancouver, określany czasem jako system numeryczny zestawiający autora z numerem przypisów, zastosowany poniekąd w omawianej pracy, zaleca, aby każda pozycja piśmiennictwa wykorzystanego w pracy miała kolejny numer, w tym miejscu, w którym autor po raz pierwszy się na nią powołuje. W takiej też kolejności piśmiennictwo powinno się znaleźć w ostatniej części pracy. Doktorant połączył funkcję przypisów i bibliografii w rozdziale pt. „Bibliografia”, dlatego w tekście

przypisy nie ukazują się w kolejności cytowania autorów a według kolejności alfabetycznej zawartej w bibliografii. Proponuję to zmienić, będzie to zgodne z wymogami formalnymi zastosowanego stylu cytowania, jednocześnie ułatwi czytelnikowi śledzenie powoływanych w treści pracy, naukowych tekstów.

3. Nie wszystkie skróty znalazły swoje rozwinięcie w „Wykazie skrótów”, np. metody heurystyczne, zapisane w spisie treści jako skrót HN i HS (heurystyki użyteczności Nielsena i Heurystyki użyteczność smartfona).

4. W pracy doktorskiej pojawiła się niekonsekwencja interpunkcyjna. Doktorant w jednym miejscu stawia kropki po podtytułach/śródtytułach, w innym nie.

Ocena merytoryczna rozprawy

1. Funkcjonowanie w ewolucyjnym paradygmacie naukowym, wymaga od badacza wnikliwej analizy istniejących aktualnie badań i teorii, w podjętym temacie badawczym. Odpowiedź na pytanie co w danej problematyce już wiadomo, pozwala stwierdzić na ile omawiany temat badawczy, jest oryginalny oraz co w tej kwestii jest jeszcze do zbadania. Dlatego też w pracach naukowych ważne jest osadzenie w kontekście teoretycznym. Rozprawa w części teoretycznej (nazwanej przez Doktoranta „wstępem”), prezentuje perspektywę badawczą na 12 stronach, jednocześnie nie odnosząc się do np. kwestii barier seniorów i ich opiekunów wobec technologii informacyjno-komunikacyjnych. Doktorant te kwestie podejmuje, ale umieścił je w części „Dyskusja”. Dlatego proponuję, aby zostały wyselekcjonowane na poziomie „Dyskusji” i przeniesione do części wprowadzenia teoretycznego.

2. W części metodologicznej rozprawy, w podrozdziale „problemy badawcze”, dość dużo miejsca zajmuje wprowadzenie teoretyczne (1,5 strony; akapit pojedynczy), które proponuję przenieść do faktycznego wprowadzenia teoretycznego. Doktorant za to nie postawił w tym podrozdziale żadnego pytania/problemu badawczego. Znajdują się one w podrozdziale „Cele pracy i hipotezy badawcze”. Proponuję zmienić tytuł podrozdziału, problemy teoretyczne (jak już pisałam) przenieść do wprowadzenia teoretycznego a podrozdział metodologiczny nazwać np. „Cele, problemy i hipotezy badawcze pracy”.

3. Nie każdy problem dostał odpowiedź przed badawczą w postaci hipotezy.

4. W części metodologicznej brak informacji czy zastosowany w drugim etapie badań kwestionariusz ankiety pt. „Analiza potrzeb osób starszych w województwie wielkopolskim w zakresie wykorzystania technologii teleinformatycznych dla wsparcia ich aktywności 2011

i 2018”, był narzędziem wystandaryzowanym (zewnętrznie bądź przez doktoranta) i jakie procedury standaryzacji zostały zastosowane.

5. W rozdziale pracy pt. „Wyniki badań uwarunkowań ICT dla wspierania osób starszych”, znajduje się dalsza część opisu metodologicznego, którą również proponuję przenieść do powyższego rozdziału (części metodologicznej).

6. Prezentacja wyników badań, zawiera w sobie, oprócz prezentowanych wyników badań, elementy omówienia wyników badań (dyskusji) a także elementy wprowadzenia teoretycznego. Przeniesienie omówienia wyników badań do dyskusji, niewątpliwie ją wzbogaci treściowo i w kwestii odwołań do innych badaczy.

7. Rozdział pt. „Dyskusja. Wykorzystanie ICT w opiece długoterminowej”, podobnie jak wcześniejsze rozdziały, to połączenia porównania wyników badań własnych, części wprowadzenia teoretycznego oraz wniosków postulatycznych, które proponuję wyodrębnić jako oddzielny rozdział pod takim tytułem, a pozostałe treści rozprawy uporządkować według zakresu merytorycznego.

8. Praca w rozdziale pt. „Wnioski podsumowujące i weryfikacja hipotez”, ma omówione obszary badawcze (osiem tematycznych obszarów), co stanowi bardzo interesujące podsumowanie. Ma omówione cele badawcze i weryfikację hipotez, ale nie posiada wniosków formalnych. Proponuję podjąć się próby sformułowania wniosków formalnych na podstawie problemów badawczych i postawionych hipotez, mimo wyraźnie eksploracyjnego charakteru badań.

Podsumowanie recenzji

Uwagi zawarte w recenzji nie zmieniają mojej pozytywnej oceny pracy badawczej, przedstawionej w rozprawie doktorskiej.

Przedstawiona mi do recenzji praca stanowi oryginalne i wartościowe dokonanie Doktoranta, szczególnie jeśli chodzi o dobór tematyki, bogate piśmiennictwo, sekwencyjność badań, pogłębione obliczenia statystyczne czy aktualny opis stanu rzeczy w teorii i badaniach naukowych (zawarty w całości pracy).

Rozprawa magistra Adama Stanisława Minkowskiego pt. „Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w racjonalizacji opieki długoterminowej nad osobami starszymi na podstawie badań przeprowadzonych w województwie wielkopolskim w latach 2008 – 2018”, świadczy o umiejętnościach samodzielnego planowania i prowadzenia badań

naukowych oraz wnikliwej i krytycznej ocenie uzyskanych wyników, a więc spełnia wymogi stawiane rozprawom na stopień doktora w dziedzinie nauk o zdrowiu określone w artykule 13 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. „o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki” (Dz.U. z 2014 r., poz. 1852 ze zm. W dz. U. z 2015 r. poz. 249)

Niniejszym mam zaszczyt przedstawić Wysokiej Radzie Naukowej Instytutu Medycyny Wsi im. Witolda Chodźki w Lublinie, wniosek o dopuszczenie magistra Adama Stanisława Minkowskiego do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

dr hab. n. o zdr. Anna Włoszczak-Szubzda, prof. WSEI

